

Gideon Toury'nin Erek Odaklı Kuramı Işığında Bedrettin Tuncel'in *İnsandan Kaçan* Başlıklı Çevirisi¹

Dilber ZEYTİNKAYA²

Özet

Fransız edebiyat ve kültür dizgesinden, Türk edebiyat ve kültür dizgesine yaptığı çevirilerle adından söz ettiren Bedrettin Tuncel'in çeviri tarihimizdeki yeri yadsınamaz. Yapmış olduğu çevirilerle Türk kültür dizgemize büyük katkılarda bulunan Tuncel, kültür değerlerimizle, Fransız kültürünün değerlerini evrensel bir çizgide sentezlemiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesini Molière'in *Le Misanthrope* adlı eseri ve Bedrettin Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirinin, Gideon Toury'nin erek odaklı kuramı ışığında incelenmesidir. Çevirmen, siyasetçi, edebiyatçı ve akademisyen kimliğine sahip olan Bedrettin Tuncel'in Türkçeye kazandırmış olduğu çeviri eserlerin yanı sıra ön sözler bağlamında bilgi verilmiş ve gerçekleştirdiği *İnsandan Kaçan* başlıklı çeviriye ilişkin kararları ortaya konmaya çalışılmıştır. Söz konusu çeviri eser, Gideon Toury'nin erek odaklı çeviribilim kuramının öngördüğü normlar ışığında irdelenmiştir. İlgili kuramın öne sürdüğü "öncül normlar", "süreç öncesi normlar" ve "çeviri süreci normları" bağlamında somut örnekler verilerek çevirinin "yeterlilik" kutbuna mı yoksa "kabul edilebilirlik" kutbuna mı daha yakın olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Kaynak eserin yazım üslubu korunmuş, manzum eser, manzum türde çevrilmiştir. Tuncel, *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisiyle kaynak metin ve erek metin arasında bir denge kurmuş; biçim açısından "yeterli"; diliçi kullanım yönünden ise "kabul edilebilir" bir çeviri ürünü ortaya koymuştur. Bu bağlamda Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi hem "yeterli" hem de "kabul edilebilir" bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: çeviri normları, yeterlilik, kabul edilebilirlik, Toury, Bedrettin Tuncel

The Misanthrope (İnsandan Kaçan) Translation Of Bedrettin Tuncel Under The Title Of Gideon Toury's Target-Oriented Theory

Abstract

The place of Bedrettin Tuncel who is known for the translations from French literature and culture system to Turkish literature and culture system is undeniable within our translation history. Having contributed greatly to the Turkish culture system with his translations, Tuncel synthesized our cultural values with French cultural values in a universal line. The purpose of this study is to examine the translation *İnsandan Kaçan* under the title of target-oriented theory of Gideon Toury. Information based on the preambles is given besides the translation masterpieces translated and presented to the Turkish language by Bedrettin Tuncel who has the identities of translator, politician, man of letters and academician and it is also tried to show the decisions on the translation called *İnsandan Kaçan*. This translation masterpiece has been studied under the norms prescribed by the target-oriented translation approach of Gideon Toury. It is tried to determine whether the translation is closer to the "adequacy" pole or the "acceptability" pole by giving concrete samples based on the "initial norms", "preliminary norms" and "operational norms" suggested by the theory mentioned. The style of writing of the source masterpiece has preserved and the verse parts have been translated in verse format. In his translation called *İnsandan Kaçan* Tuncel has created a balance between the source text and the target text and presented a translation "adequate" in terms of format and "acceptable" in terms of the intralingual usage. Therefore, the translation *İnsandan Kaçan* by Tuncel can be evaluated as both "adequate" and "acceptable" translation.

Keywords: Norms of translation, adequacy, acceptability, Toury, Bedrettin Tuncel.

¹ Bu makale XI. Ulusal Frankofoni Kongresi kapsamında 12 Mayıs 2015 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi'nde sunulan metnin genişletilmiş halidir.

² Arş. Gör., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü, dilber.zeytinkaya@marmara.edu.tr

1. Bedrettin Tuncel Üzerine

Bedrettin Tuncel, romandan tiyatroya farklı edebi türdeki eserleri, özellikle de Molière, Alfred de Musset gibi ünlü Fransız yazarların eserlerini dilimize kazandırmıştır. Yapmış olduğu çevirilerle Türk kültür dizgemize büyük katkılarda bulunan Tuncel, Türk kültür değerlerimizle, Fransız kültürünün değerlerini evrensel bir çizgide sentezlemiştir. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde yetişen aydınlar kuşağından olan Tuncel, Cumhuriyetin temel ilkelerine sonuna kadar bağlı kalmış, tiyatroya, Fransızcaya tutkun bir kültür adamı olarak çalışmalarını sürdürmüş ve bu çalışmanın temelini oluşturmuştur.

Türk tiyatrosunun kurulmasında büyük payı olan Muhsin Ertuğrul, 1932 yılının Aralık ayında Bedrettin Tuncel'e ithafen yazdığı mektupta şunları dile getirmektedir:

"İki gözüm Bedri'ciğim, mecmua için de yazılar yaz; zira senin eksikliğini pek acı olarak hissettik..." (Kabacalı, 1995, s.12).

Yukarıda mecmua ile kastedilen, Eylül-Mart ayları arasında on beş günde bir yayımlanan *Darülbedayi Şehir Tiyatrosu* adlı dergidir. 1930 yılının Temmuz ayında yazdığı başka bir mektupta ise Ertuğrul, Tuncel'den bir ricada bulunuyor:

"başka hoşuna giden ve bizim halkımızı ve sahnemizi alakadar eden eser varsa tercüme etmeni rica ederiz" (Kabacalı, 1995, s.9).

Sunulan iki örnekten de anlaşılacağı üzere Bedrettin Tuncel'in çevirmen kimliğine son derece önem verildiği, eksikliğini hissedildiği vurgulanmış ve çeviri eserler ortaya koymasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Bedrettin Tuncel'in telif eserlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: *Tiyatro Tarihi* (1938); *Fransızca'da Yunus Emre* (1971); *Atatürk ve 30 Ağustos Zaferi'nin İlk Kutlamışı* (1972); *Büyük Zafer ve Afyonkarahisar* (1972); *Nikola Kopernik 1473-1973* (1973); *Dimitrie Cantemir 1673-1724* (1975); *Romanya'nın Sesi* (1979).

Tuncel'in (1910-1980) Türk kültür ve edebiyat dizgesine kazandırdığı çok sayıda çevirisi bulunmaktadır. Türkçemize kazandırdığı çeviriler şu şekilde sıralanabilir: Molière, *Kadınlar Mektebi* (1941); Sophokles, *Kral Oidipus* (1941); Musset, *Şamdancı* (1942); Renard, *Horozibiği* (1944); Stowe-Elizabeth, *Kamçılı Medeniyet* (1953); Musset, *Marianne'in Kalbi* (1962); Valéry, *Defterler* (1965); Camus, *Yanlışlık* (1973); Molière, *İnsandan Kaçan* (1976).

XVII. yy. Fransız oyun yazarlarından Molière'in 1666 yılında yazmış olduğu, Fransız aristokrasisini konu alan, manzum komedi tiyatro türündeki *Le Misanthrope* adlı eserin çevirisi, ilk olarak 1871 yılında Vefik Paşa tarafından *Adamcıl* başlığı altında manzum türde; ardından 1941 yılında Ali Süha Delilbaşı tarafından *Adamcıl* başlığı altında düzyazı türünde çevrilmiştir. Delilbaşı, 1941 yılında çevirdiği "Adamcıl" başlıklı çevirinin ön sözünde çeviri kararını şu şekilde açıklamıştır:

*İlk önce Vefik Paşa tarafından Türkçeye tercüme edilmiş ve basılmıştır. Biz tercümemizi yaparken bu büyük Türk müceddidinin tercümesini hiç gözümüzden ayırmadık ve bu sebeple **asliyle satır satır, kelime kelime** karşılaştırmamız mümkün oldu. Adaptasyon usulüyle cümleye hatta mefuma tasarruf edilerek yapılmış olan "Adamcıl" tercümesinde merhumla her noktada mutabık olmamakla beraber, bazı yerlerde ondan istifade ettiğimizi söylemeyi de, Türkiye'de yeni tiyatro hayatını uyandıranların en büyüğüne karşı vicdani olduğu kadar milli bir borç sayarız. Biz bu tercümede mümkün olduğu kadar **ashna sadık kalmaya dikkat ettik**. İkinci dikkat ettiğimiz nokta da gerek üslup, gerek dil noktasından eserdeki havayı muhafazaya çalışmak oldu. **Belki yanlışlığımız noktalar vardır**. Bu yanlışlıkları, bizden sonra birçok nesiller*

devamınca yetişecek kudretli mütercimlerin düzelteceklerine emin olmak, bizim için kâfi bir tesliyet oluyor. (Delilbaşı, 1941, s.7).

Delilbaşı'nın belirtmiş olduğu gibi, Vefik Paşa'nın adaptasyon yöntemini kullanarak çevirisini Osmanlıca olarak ortaya koyduğu, Delilbaşı'nın ise özgün metne olabildiğince sadık kalmaya dikkat ettiği anlaşılmaktadır. Benimsediği çeviri anlayışının herhangi bir hataya sebebiyet verebileceği endişesini de göz önünde bulunduran Delilbaşı, kendisinden sonra gelecek nesillerin doğacak çeviri yanlışlıklarını düzelteceklerine olan inancı üzerinde durmuştur.

Bedrettin Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi, 1976 yılında Kalite Basımevi, 2008 yılında Mitos Boyut Yayınları, 2013 yılında İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Bu çalışmada 2013 yılı basımı incelenmiştir.

2. Gideon Toury'nin Erek Odaklı Kuramı

Çağdaş çeviri yaklaşımları 1980'li yıllarda şekillenmeye başlamıştır. Kaynak metnin dokunulmazlığı konusunda tartışmalar yaşanmış, kaynak metnin erek okur kitlesi için şekillenebileceği savunulmuştur. Çeviriyi erek kültürdeki bağlamı içerisinde dikkate alan çağdaş çeviri kuramları arasında *çeviriyi bir eylem olarak değerlendiren Skopos kuramı*, *çoğuldizge kuramı* ve *betimleyici çeviribilim çalışmaları* yer almaktadır. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini ise Toury'nin betimleyici çeviribilim çalışmaları oluşturmaktadır.

İsraili çeviribilimci Gideon Toury, erek odaklı kuramı geliştirmiş ve çevirinin erek dizge içinde gerçeklik kazanabileceğini belirtmiştir. Toury'nin öne çıkarttığı iki önemli kavram: "yeterlilik" ve "kabul edilebilirlik" kavramlarıdır. Çeviri kaynak metnin normlarına yakınsa "yeterli çeviri" olarak, hedef metnin normlarına yakınsa "kabul edilebilir" çeviri olarak kabul edilmektedir (Toury, 1995, ss.56-57). Bu bağlamda, Tuncel'in incelenen çevirisinde "yeterlilik" ve "kabul edilebilirlik" arasında nerede durduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Toury'e göre "betimleyici çeviri araştırmaları yöntemi üç aşamadan oluşur (Toury, 1995, ss.36-39; Munday, 2001, s.112, aktaran Gürçağlar, 2011, s.135):

1. *Öncelikle çeviri metnin erek kültür dizgesi içindeki konumu belirlenir, metne verilen önem ya da erek kültür tarafından ne derece kabul gördüğü incelenir.*
2. *Kaynak ve erek metinler karşılaştırılarak deyiş kaymaları saptanır, her iki metinden seçilecek ikili metin birimleri arasındaki ilişkiler betimlenir ve altta yatan çeviri kavramına ilişkin genellemeye varmaya çalışılır.*
3. *Gelecekte çeviri yaparken alınan kararlarda yararlanılabilecek sonuçlara varılır".*

Prof. Dr. Işın Bengi Öner'e göre Toury'nin kuramı: ürün, çözüm, erek-odaklı, tarihsel, ilişkisel, işlevsel, devingen, dizgesel ve betimleyici bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Öner, 2001, ss.82-85). Çeviri sürecinde bilinçli kararların alınması gerektiğini vurgulayan bu kuramın en önemli özelliği erek odaklı olması ve çeviri sürecinde çevirmeni kısıtlayan normları (öncül normlar, süreç öncesi çeviri normları ve çeviri süreci normları) içermesidir.

2.1. Öncül Normlar

Çeviriye ilişkin alınan kararlar, çevirmenin öncül normunun (*initial norms*) belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır. Çeviri, kaynak dizge normları ya da erek dizge normları doğrultusunda gerçekleştirilir. Ortaya konan çeviri, kaynak dizge normlarına yakınsa "yeterli", erek dizge normlarına yakınsa "kabul edilebilir" çeviri olarak değerlendirilir. Süreç öncesi çeviri normları ile çeviri süreci normları kapsamında yapılan değerlendirmeler öncül normun belirlenmesinde büyük rol oynamaktadır.

Normlar, en basit biçimde ifade etmek gerekirse, belli bir kültür dizgesi içinde kabul gören değerlerin, bireylerin belli durumlarda nasıl davranmaları, ne tür seçimler yapmaları gerektiğine ilişkin düşüncelerin çevirmenler tarafından içselleştirilmiş halleridir (Hermans,

2009, s.95; aktaran Karadağ & Telloğlu, 2015, s.94). Bedrettin Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi göz önünde bulundurulduğunda, Türk okur kitlesinin dikkate alınarak çevirinin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Nitekim çeviride erek kültüre özgü ifadelerin kullanımı ağır basmaktadır. Bu bağlamda erek metnin ait olduğu dönemin ve dizgenin çeviri normlarını dikkate alan Tuncel'in erek odaklı bir çeviriye imza attığı belirtilebilir. Bunun yanı sıra kaynak eserin yazım üslubunu korumuş, manzum eseri, manzum türde çevirmiştir.

2.2. Süreç Öncesi Çeviri Normları

Çeviriye başlamadan önce çevirmen tarafından alınan kararları içeren süreç öncesi çeviri normları (*preliminary norms*) kapsamında "çeviri politikası" (*translation policy*) ve "çevirinin doğrudanlığı" (*directness of translation*) yer almaktadır (Toury, 1995, s.58).

2.2.1. Çeviri Politikası

Çeviri politikası; hangi yazarın, hangi metnin çevrileceği konusunda çevirmenin almış olduğu kararları kapsamaktadır. Toury'ye göre çeviri politikası, süreç öncesi çeviri normların belirlenmesinde etkilidir. Bedrettin Tuncel, Molière'in komedi tiyatro türündeki *Le Misanthrope* adlı eserini çevirmeyi tercih etmiştir. Daha önce çevrilmesine rağmen kendi çevirisini ortaya koyarak edebiyat dizgemize katkıda bulunmak istemiştir.

Çeviri politikası, çevrilecek metin seçimini içerir. Neden onca farklı tür ve farklı yazar arasından "bu" tür ve "bu" yazar seçilmiştir? Bu rastgele bir tercih olmadığı sürece, belirli bir çeviri politikasından söz edilebilir (Toury, 2008, s.150-154; aktaran Karadağ & Kurt Williams, 2015, s.129). Tuncel'in tiyatro türünde çeviriler ortaya koyması, benimsemiş olduğu çeviri politikası kapsamında değerlendirilebilir. Devlet eliyle tiyatro öğretim ve eğitimi başlıklı makalesinde Tuncel, Batı tiyatrosunu yakından tanımanın sağlam bir alt yapı için son derece gerekli olduğunu vurgulamıştır. Bu amaç doğrultusunda, özellikle tiyatro çevirilere imza attığı anlaşılmaktadır:

*"Tiyatro sanatı ulusun ortak malıdır; bu ortak malı korumak, geliştirmek, zenginleşmesine yardımcı olmak; çağdaşlarına ve yetiştireceklere el uzatmak; yaratıcı sanat gücünü beslemek gerekir. Türli tiyatro tekniklerinin anlaşılması bakımından, sahnelerimizde gösterilen **çevirme oyunları**, genç yazarlarımız için iyi bir okul olmuştur"* (Tuncel, 1976: 16).

Tuncel, 1976 yılında çevirdiği *İnsandan Kaçan* başlıklı eserin dokuz sayfalık ön sözünde ise çeviri kararını şu şekilde ortaya koymuştur:

*Dr. Ali Süha Delilbaşı'nın otuz beş yıl önce yaptığı Adamcı çevirisinin Vefik Paşa metnini "Hiç gözümüzden ayırmadık ve bu sebeple aslıyla satır satır, kelime kelime karşılaştırmamız mümkün oldu" diyerek gerçekleştirdiğini anlıyoruz. **Ben de tam tersine, Paşa'nın çevirisine hiç bakmadım, ona saygı gösterip bir yana koydum, çünkü dil ve anlam açılarından **yeni baştan ele alınması gereken bir oyun karşısında olduğuma daha baştan inanmıştım**** (Tuncel, 2013: xii-xiii).*

Delilbaşı, daha önce Vefik Paşa tarafından çevrilen metni en ince ayrıntısına kadar incelediğini ve kendi çevirisiyle karşılaştırma imkânı bulunduğunu açıklamıştır. Nitekim Tuncel, daha önce yapılan çevirileri dikkate almayarak biçim ve biçem yönünden eserin tekrar incelenmesi gerektiği kanısına varmış ve kendi çeviri ürününü ortaya koymuştur.

*"Bütün bir yaz mevsiminde geceli gündüzlü bu oyunun dilimizde yeniden yer alması için çalıştım. Ortak dilimize, konuşma dilimize uymasına, anlam açıklığına özen gösterdim. Sonucun ne olduğu oynandıktan sonra anlaşılacak. **Her çeviri bence bir yorumdur; bunu çok söyledim, çok yazdım. 1976 yılının ortalarında dil durumumuzu yansıtmayan bir Molière çevirisi bana göre boşuna yapılmış olur"** (Tuncel, 2013: xiii).*

Tuncel, çevirinin bir yorum işi olduğunu vurgulamıştır. Dönemim dil durumunu yansıtan bir çeviri ortaya koymayı vazife olarak addetmiş ve çevirisini Türk okuruyla buluşturmuştur. Ön sözde yapmış olduğu açıklamalar, çevirmenin çeviri süreci öncesi ve sonrasında almış olduğu kararları sergiler niteliktedir.

2.2.2. Çevirinin Doğrudanlığı

“Çevirinin doğrudanlığı” kapsamında ise çevirinin hangi dilden gerçekleştiği önem taşımaktadır. Bunlar, çevirinin doğrudan özgün dilden mi yoksa ara dilden mi yapıldığına ilişkin normlardır. Ön sözler bağlamında çevirinin doğrudanlığı hakkında bilgi edinilebilir ve çevirmenin bu yöndeki tercihi belirlenebilir.

Çevirmenler, herhangi bir zorunluluk olmamasına rağmen kaynak dili belirtmektedir. Bu kaynak dil, asıl kaynak dil de olsa ara dil de olsa çevirmen tanıklıklarında bu durumdan söz edilmektedir. Ara dil çevirilerinin belirtilmesindeki en büyük nedenlerden birisi, çevirmenlerde hâkim olan kaynak eserdeki letafeti ve zarafeti çeviride tam anlamıyla okura aktaramadıkları düşüncesidir (Karadağ & Bozkurt, 2014: 96). İncelenen bu eserde özgün dilden (Fransızcadan Türkçeye) çeviri yapılmıştır. Ara dil söz konusu değildir.

2.3. Çeviri Süreci Normları

Çeviri metinde dilin nasıl kullanılacağı konusunda alınan kararları kapsayan çeviri süreci normları (*operational norms*); “matriks normlar” (*matricial norms*) ve “metinsel-dilsel normlar” (*textual-linguistic norms*) olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Toury, 1995. 58-59).

2.3.1. Matriks Normlar

Matriks normlar bağlamında dipnotlar, biçimsel tercihler, cümle yapıları dikkate alınır. Bunlar metnin bütünlüğüne, eksikliğine, fazlalığına ve bölümlenmesine egemen olan normlardır. Ekleme, çıkarma gibi çeviri stratejileriyle erek metnin nasıl oluşturulacağına karar verilir.

Matriks normlar kapsamında değerlendirilen dipnotlara çeviri eserde rastlanmamaktadır. Kaynak metinde ise 123 adet dipnot bulunmaktadır. Bu bağlamda Tuncel'in, dipnotları çeviri metne yedirmeyi tercih ettiği belirtilebilir.

Tuncel, çevirisinin ön sözünde, eserde yer alan 1808 dizeyi ne eksik ne fazla, serbest dize biçiminde olduğu gibi çevirdiğini belirtmiştir. Metnin bölümlenmesine egemen olan normlar kapsamında Tuncel'in çeviri kararı matriks normlara örnek teşkil etmektedir:

“Oyunun 1808 dize tutan metnini o uzunlukta, uyak aramadan, ama denk gelince de **‘buyur’** diyerek, uyaklı olarak, aslının on iki hecesini de unutmadım, o 1808 dizeyi **ne eksik, ne fazla**, serbest dize biçiminde olduğu gibi karşıladım, **çevirdim**” (Tuncel, 2013, ss. xii-xiii).

Çevirmenin biçimsel tercihleri, matriks normlar bağlamında incelenir. Kaynak metinde yer alan 27 dizenin erek metinde de 27 dize biçiminde, kaynak metne sadık kalınarak manzum türde çevrilmesi matriks normlar kapsamında “yeterli” bir çeviri olarak değerlendirilir ve aşağıda örneği sunulmuştur:

EM: ALCESTE	KM: ALCESTE
<p>Değil hıncım herkese, tiksiniyorum tüm insanlardan Kimileri kötü, zararlı olduklarından, Kimileri kötülere hoş göründüklerinden, İçlerinde de, mert insanların kötülüklerden Duydukları o güçlü nefretin eksikliğinden. Bu hoş görünmenin aşırı yersizliği Kendisiyle devam olan vicdansızla belli; Maskesinin altında açık kahpeliği; Her yanda biliniyor ne kumaş olduğu; O göz süzmeleri, o sesinin baygınlığı Bu yakadan olmayanları kandırır ancak. Herkes biliyor, düztabanın foyası çıkacak. Pis işlere girip yükseldiğini, O yüzden yıldızının parlamasını; Değer kırılır bundan, erdem utanır ondan. Her yerde yüz kızartıcı adlar onun, Kimse bakmaz onun alçalmış onuruna; Utanmaz yüz, rezil, lanetli deyin adına, Herkes böyle der, kimse tersini söylemez. Ama maymun sırtması hoş karşılanır her yanda; Karşılanır, gülerler suratına, sızar her yere; Hele açık bir yer varsa ortada, En değerlisi değil, odur orada. Lanet olsun! öldürücü yaralar bunlar, Kötülüklere çanak tutulduğunu görmek. Kimi zaman içime öyle şeyler doğuyor ki birden,</p>	<p>Non, elle est générale, et je hais tous les hommes: Les uns, parce qu'ils sont méchants, et malfaisants; Et les autres, pour être aux méchants, complaisants, Et n'avoir pas, pour eux, ces haines vigoureuses Que doit donner le vice aux âmes vertueuses. De cette complaisance, on voit l'injuste excès, Pour le franc scélérat avec qui j'ai procès; Au travers de son masque, on voit à plein le traître, Partout, il est connu pour tout ce qu'il peut être; Et ses roulements d'yeux, et son ton radouci, N'imposent qu'à des gens qui ne sont point d'ici. On sait que ce pied plat, digne qu'on le confonde, Par de sales emplois, s'est poussé dans le monde: Et, que, par eux, son sort, de splendeur revêtu, Fait gronder le mérite, et rougir la vertu. Quelques titres honteux qu'en tous lieux on lui donne, Son misérable honneur ne voit, pour lui, personne: Nommez-le fourbe, infâme, et scélérat maudit, Tout le monde en convient, et nul n'y contredit. Cependant, sa grimace est, partout, bienvenue, On l'accueille, on lui rit; partout, il s'insinue; Et s'il est, par la brigade, un rang à disputer, Sur le plus honnête homme, on le voit l'emporter. Tête-bleu ! ce me sont de mortelles blessures, De voir qu'avec le vice on garde des mesures; Et, parfois, il me prend des mouvements soudains,</p>

İnsanlardan kaçıp çöle düşmek istiyorum ben. (s. 6)

De fuir, dans un désert, l'approche des humains. (s. 5)

2.3.2. Metinsel-Dilsel Normlar

Metinsel-Dilsel Normlar bağlamında diliçi kullanım, biçemsel tercihler, dilsel ve dilbilgisel kararlar, Venuti'nin yerlileştirme ve yabancılaştırma kavramlarının yanı sıra eşdeğerlik, uyarılama, yer değiştirme, öykünme gibi çeviri stratejileri dikkate alınır. Bu doğrultuda erek metnin nasıl oluşturulacağına karar verilir. Bunlar çeviri diline egemen olan normlardır.

Burada Metinsel-Dilsel Normlar kapsamında Lawrence Venuti'nin ileri sürdüğü "yerlileştirme" (*domestication*) stratejisinin kullanılıp kullanılmadığı incelenmiştir. Alceste, Philinte, Oronte, Célimène, Eliante, Arsinoé, Acaste, Clitandre, Basque, Dubois gibi kişi adlarının çevirisinde yerlileştirme stratejisi görülmemektedir. Kişi adları olduğu gibi bırakılmış, Türkçeleştirilmemiştir.

Metinsel-Dilsel Normlar kapsamında eserin başlığını değerlendirmek mümkündür. Tuncel'in eserin başlığına yönelik verdiği bilgi son derece mühimdir. Çeviride mevcut olan farklılıkların çevirmen kararları bağlamında incelenmesi önem taşımaktadır. Tuncel'in çeviri eserin başlığına ilişkin kararı şu şekilde açıklanabilir: Dilimize Fransızca "Misanthrope" sözcüğünden, Fransızcaya da Yunanca "nefret" anlamına gelen "misein" ile insan anlamına gelen "anthropos" kelimelerinin birleşimi olan "misanthropos" sözcüğünden geçen bu kelime, TDK sözlüğünde "toplumdan, insandan kaçan kimse; merdümگیرiz; insandan nefret eden kimse" olarak tanımlanmıştır. Bahsedilen kelime, "sıcakkanlı, insana çabuk alışan, munis" anlamına da gelmektedir. Birbirine zıt iki manayı bir arada taşıyan bu kelimenin ilk ve asıl anlamı, menfi yani olumsuzdur. Tuncel ise herhangi bir yanlış anlamaya sebep olmamak için "Adamcıl" yerine "İnsandan Kaçan" kelimesini tercih ettiğini ön sözde açıklamıştır:

"Oyunun başlığı Adamcıl'ın Le Misanthrope'u karşıladığı söylenemez; adamcıl daha çok insandan ürkmeyen, insana sokulan, onu seven anlamına gelir... Adımı da herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için değiştirdim" (Tuncel, 2013: xii-xiii).

İnsandan Kaçan başlıklı çevirinin Metinsel-Dilsel Normlar kapsamında incelenmesi sonucunda ikileme cümlelerine, benzetme cümlelerine, ünlem cümlelerine ve deyimlere sıklıkla yer verildiği belirlenmiş, konuyla ilgili somut örneklerin altı çizilerek aşağıda sunulmuştur:

İkileme cümleleri, aynı sözcüğün tekrarıyla, yakın anlamlı sözcüklerin yan yana getirilmesiyle oluşan söz öbekleridir. İncelenen çeviride rastlanan ikileme türleri örnekleriyle birlikte verilmiştir.

- Aynı sözcüğün tekrarıyla yapılan ikilemeler:

Ballandıra ballandıra sizi övmesi, Bunları ilk rastladığı hödüğe de söylemesi? (s. 3)	Et vous fasse de vous, un éloge éclatant , Lorsque au premier faquin, il court en faire autant ? (s. 3)
Neden yüzünüz bozuk öyle? İçinizi çekip duruyorsunuz, Bana da kara kara bakıyorsunuz? (s. 57)	Ouais, quel est, donc, le trouble, où je vous vois paraître? Et que me veulent dire, et ces soupirs poussés, Et ces sombres regards que, sur moi, vous lancez? (s. 51)
Bu karanlık işten göğsünü gere gere çıktı! Doğruluk eğrildi alçaklığından! Beni boğazlayıp haklı çıkıyor! (s. 67)	Est sorti trionphant d'une fausseté noire! Toute la bonne foi cède à sa trahison! Il trouve, en m'égorgeant, moyen d'avoir raison! (s. 59)

- Biri anlamlı diğeri anlamsız sözcüklerle yapılan ikilemeler:

O pek tutulan eğri büğrü söyleyiş, (s. 17)	Ce style figuré , dont on fait vanité, (s. 16)
---	---

- İkisi de anlamsız sözcüklerle yapılan ikilemeler:

Şu yüzden, pılıyı pırtıyı toplamalı efendim. (s.63)	Par la raison, Monsieur, qu'il faut plier bagage . (s.57)
--	--

- “m” sesinin sözcüğün başına getirilmesiyle yapılan ikilemeler:

Arkadaşlık markadaşlık yok artık. (s. 20)	Plus de société . (s. 19)
--	----------------------------------

- Yakın anlamlı sözcüklerle yapılan ikilemeler:

Sizin gibi düşünüyorum, ama alavere dalavere can sıkar. (s. 8)	J'en demeure d'accord, mais la brigade est fâcheuse. (s. 7)
---	--

Gürültü patırtı etmeden buralardan gitmeli. (s. 63)	Il faut, d'ici, déloger sans trompette . (s. 57)
--	---

Benzetme (teşbih) cümleleri, aralarında benzerlik bulunan iki kavramdan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesidir. Tuncel'in çevirisinde benzetme edatı "gibi" kullanılmıştır. Hedef dilin kurallarına uygunluk aranmıştır. Bu bağlamda çevirinin "kabul edilebilir" olduğu ve erek dizgede anlam kazandığı belirtilebilir.

Söz oyunu sadece, bal gibi yapmacık, Öyle denmez içten geliyorsa duygular. (s. 17)	Ce n'est que jeu de mots, qu'affectation pure , Et ce n'est point ainsi, que parle la nature. (s. 16)
Boy fukarası gökyüzü harikalarının özeti Burnu büyük olanı, kraliçe olsa yeridir İkiyüzlüsü cin gibi akıllı; akılsızı iyi yürekli Çenesi düşük olanı iyi huylu, Susunu pek sıkılgan, terbiyelidir. (s. 33)	La naine, un abrégé des merveilles des cieux; L'orgueilleuse, a le coeur digne d'une couronne; La fourbe, a de l'esprit ; la sotté, est toute bonne; La trop grande parleuse, est d'agréable humeur; Et la muette, garde une honnête pudeur. (s. 31)
Mademki kurtlar gibi bir arada yaşıyor insanlar, Ömür boyunca göremezsiniz beni, alçaklar! (s. 68)	Puisque entre humains, ainsi, vous vivez en vrais loups , Traîtres, vous ne m'aurez de ma vie, avec vous. (s. 60)

Ünlem cümleleri, hayret, korku, coşku, telaş, sevgi gibi duyguları ifade etmek için kullanılır. İncelenen çeviri doğrultusunda biçim yönünden çevirmenin kaynak metne sadık kalmayı tercih ettiği ve "yeterli" bir çeviri ortaya koyduğu belirtilebilir. Kaynak metinde ve çevirisinde ünlem işareti (!) kullanılan cümlelere birkaç örnek:

Ne insanmış bu! (s. 9)	Quel homme! (s. 9)
Düş de belanı bul! (s. 15)	La peste de ta chute! (s. 14)
Haksız yere ondan kuşkulaniyorsunuz! (s. 22)	Qu'injustement, de lui, vous prenez de l'ombrage! (s. 21)
Aman! (s. 27)	Ah ! (s. 25)

Aman Tanrım! (s. 56)	Ô Ciel! (s. 50)
----------------------	-----------------

Deyimler, genellikle gerçek anlamından ayrı bir anlamı olan ve en az iki sözcükten oluşan kalıplaşmış ifadeler şeklinde tanımlanmaktadır. İncelenen çeviri eserinde deyimlere sıklıkla yer verilmiştir. Deyim gibi kalıplaşmış ifadelerin kaynak kültürü yansıttığı unutulmamalı ve erek metin alıcısına yönelik ifadelerle çevirinin yapılması gerektiği gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Eşdeğerlik, kuramcılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Toury'e göre, çeviri metin kaynak metinle eşdeğerlik ilişkisi içindedir. Çeviri metnin kaynak metnin eşdeğeri olup olmadığı değil, iki metin arasında ne tür ve ne derecede eşdeğerlik olduğu önem taşımaktadır (Guidère, 2008: 82). John Cunnison Catford'a göre çeviri, bir dildeki metnin başka bir dildeki metinle yer değiştirdiği diller arası bir işlemdir (Catford, 1965: 20). Çeviriyi diller arası bir değişim süreci olarak tanımlayan Catford, metinsel eşdeğerlik üzerinde durarak çeviri süreçlerinde metinler arası bir bağın önemine işaret etmektedir. Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet'e göre eşdeğerlik, deyimler, ünlemler ve atasözleri gibi ifadelerin kaynak dilden erek dile farklı biçimsel ya da yapısal yollarla kaynak dilden erek dile aktarımıdır (Vinay ve Darbelnet, 1958, s.52). Erek metin ve kaynak metin arasında saptanan ilişkiler içinde hangilerinin eşdeğerlik ilişkisi olduğunu belirleyecek etmenler ise çeviri normları bağlamında ele alınabilir. Örneğin, *EM: Ama **kazın ayağı öyle değil**:(s.7); KM: Mais quoi qu'à chaque pas, je puisse voir paraître, (s.6) ve EM: Benim de **kanıma dokunmuyor** değil onlar; (s.7); KM: Et mon esprit, enfin, n'est pas plus offensé; (s.7).* Verilen örnekten anlaşılacağı üzere erek metin okuyucuları dikkate alınarak "kazın ayağı öyle değil" ve "kanıma dokunmak" deyimlerinin tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Çevirmen, karar alma sürecinde yaşadığı toplumda gerçekleşen sosyo-kültürel olaylardan etkilenmektedir. Bu nedenle gerçekleştirdiği çeviri, yaşadığı toplumdan izler barındıracak ve erek kitleyi etkileyecektir: *EM: Birakın, **bağrıma basayım** sizi, (s.12); KM: Souffrez qu'à coeur ouvert, Monsieur, je vous embrasse, (s.11). ; EM: **Kul kurban oldular** mı, tamam; (s.22); KM: Et sa douceur offerte à qui vous rend les armes, (s.20).* Bu bağlamda çevirmen, "bağrına basmak", "kurban olmak" gibi kendi kültürüne özgü kullanımlara erek metinde yer vermiştir. Sözcüklerin deyim içerisindeki anlamları ile gerçek anlamları farklılık göstermektedir. Deyimsel ifadeleri sözcüğü sözcüğüne çevirmek anlam kaymasına sebep olabilir. Bu nedenle Tuncel, eşdeğerlik stratejisine başvurmuş ve şu şekilde çevirisini ortaya koymuştur: *EM: Varınıza yoğunuza konmak için **dolap çevirirse** (s.7); KM: Que pour avoir vos biens, on dresse un artifice, (s.7).* Hile ile iş yapmak anlamına gelen "dolap çevirmek" deyimini eşdeğerlik stratejisine örnek olarak verilebilir. Zira eşdeğerlik, kaynak ve erek dil arasında eşdeğer bir anlatım yakalama uğraşısıdır. Bu bağlamda "toz kondurmamak" deyimini kaynak metindeki anlam, erek kültür alıcısına aktarılmaya çalışılmıştır: *EM: Hiç **toz kondurmazlar** sevdiklerine, (s.33); KM: Jamais, leur passion n'y voit rien de blâmable, (s.30).* Sözcüğü sözcüğüne çevrilen deyimler, iletişimde işlevselliği ortadan kaldırmaktadır. Bu durumun önüne geçebilmek için "yüz bulmak" ve "bel bağlamak" gibi kaynak metinde yer almayan fakat erek dizgede anlam kazanan deyimler tercih edilmiştir: *EM: Evet, çünkü dünya âlem **yüz buluyor** sizden (s.23); KM: C'est que tout l'univers est bien reçu de vous. (s.21). EM: Ağlayıp sızlamaya **bel bağlarlar**. (s.38); KM: À chercher le secours des soupirs, et des pleurs, (s.35).* Toury'e göre erek dizgede anlam kazanan çeviriler "kabul edilebilir" olarak nitelenmektedir. Verilen örneklerde de çevirinin "kabul edilebilirlik" kutbuna yakın olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, erek metinde "canını vermek" deyimini kullanılmıştır: *EM: Kanımı **canımı veririm** onun için. (s.81); KM: Et j'y sacrifierais et mon sang, et **ma vie**. (s.70).* Bu bağlamda dilbilimsel normlar ile iki dil arasındaki yapı farklılıkları çevirmeni deyim kullanmaya iten nedenler arasında gösterilebilir.

Kaynak metinde yer almayan deyimlere erek metinde yer verildiği, Türk okur kitlesinin dikkate alınıp kültürel aktarımın gerçekleştirildiği yukarıda sunulan örneklerden anlaşılmaktadır. Çevirmen, hedef dil ve kültür dizgesini dikkate alarak çevirisini ortaya

koymuş, erek kitle ile samimi bir bağ kurmaya çalışmıştır. Kaynak ve hedef dildeki aynı durumu farklı bir üslup ve yapıyla veren eşdeğerlik stratejisi, deyim ve atasözlerinin çevirisinde sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin, acımamak anlamına gelen “gözünün yaşına bakmamak” deymi: *EM: bu konuda kimsenin **gözünün yaşına bakmam**. (s.4); KM: et je vais n'épargner personne sur ce point. (s.4)*. Bir deyimın hedef dilde bir karşılığı olmayabilir. Örneğin, hiç önemsememek, aldırış etmemek anlamına gelen “vız gelmek” deymi çevirmen tarafından şu şekilde kullanılmıştır: *EM: Eğlensinler, **vız gelir** bana. (s.9); KM: tant pis pour qui rirait. (s.9)*. Deyimler, eşdeğer karşılıklarıyla başka dillere çoğu zaman çevrilemezler. Örneğin, Türk kültüründe anlam kazanan ve inatçı bir kişiliği tasvir eden “nuh deyip peygamber dememek” deymi: *EM: **nuh diyor, peygamber demiyor**. (s.51); KM: hors de son sentiment, on n'a pu l'entraîner (s.46)*. Yukarıda sunulan örnekler de erek kültüre hitap eden her türlü çevirinin “kabul edilebilirlik” ekseninde değerlendirilebileceği kanısını destekler niteliktedir.

Kaynak ve erek kitle arasında bulunan kültürel farklılıklar nedeniyle çeviri sürecinde birtakım sorunlar ortaya çıkabilir. Kendine has kültürel özellikleri yansıtan deyimler her dilde mevcuttur. Bu deyimlerin oluşum süreçlerinde ise o dilin kullanıldığı toplumun yaşayış şekli etkilidir. Bu bağlamda *EM: **pireyi deve yapar**. (s.28); KM: de la moindre vétille, il fait une merveille. (s.26)* örneğinde çevirmenin kaynak metindeki anlamı, eşdeğerlilik stratejisiyle vermeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Hedef kitleye aktarım sürecinde, diller arasındaki anlam değişmelerine ve sözcüklerin her iki dildeki kullanılışlarına dikkat etmek gerekir. Çünkü kaynak metnin hitap ettiği kitle ile erek kitlenin kültürel özellikleri aynı değildir. Bu nedenle söz konusu kelimelerin anlamları da her iki dizge içerisinde farklılıklar gösterecektir. Tuncel, *EM: kendinizi o **dev aynasında görmeniz**, (s.44); KM: Cette hauteur d'estime où vous êtes de vous (s.40)* örneğinde benimsemiş olduğu çeviri stratejisiyle “kabul edilebilir” bir çeviri ürünü ortaya koymuştur. Çevirinin hedef kitle tarafından kabul görmesi için anlaşılır olması son derece önemlidir. Bu nedenle ayrıntılı bir çözümleme için metnin dilbilgisel ve biçimsel açıdan incelenmesi gerekmektedir. Milli kültürümüzün bir parçası olan deyimlerimiz, çevirmen tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Erek metni anlaşılır kılmak amacıyla “burnu Kaf dağında olmak” deyimini kullandığı belirtilebilir. *EM: **burnunuz Kaf dağında olmasın**, yola gelin biraz (s.46); KM: et corrigez, un peu, l'orgueil de vos appas (s.42)*. Verilen örnekte çevirmen, “kabul edilebilir” bir çeviri yaratmıştır. Zira Kaf dağı, erek dizgeye yerleşmiş ve erek kültür alıcısı tarafından kabul görmüş bir kullanımdır. Sözcüğü sözcüğüne çeviri, kaynak metindeki anlam ile erek metindeki anlamın örtüşmemesine sebep olabilir. Bu nedenle çevirisi yapılacak olan sözcüğün, kaynak kültüre ait bir atasözüne ya da deyime karşılık gelip gelmediğini belirlemek son derece önemlidir. Ancak bu yönde bir çeviri kararıyla erek metne aktarım gerçekleşecek ve iletilmek istenen, Türk okur kitlesine ulaşacaktır. Bu bağlamda Tuncel'in çeviri kararının erek okur kitlesine göre şekillendiği belirtilebilir. *EM: **Söyledikleri incir çekirdeğini doldurmaz**, (s.28); KM: dans les propos qu'il tient, on ne voit jamais goutte, (s.26)*. Erek metinde “incir çekirdeğini doldurmamak” deymi kullanılmıştır. Oysa kaynak metinde ilgili deyim kullanımına rastlanmamaktadır. Bunun nedeni iki farklı dil ve kültürün birbirleriyle hiçbir zaman örtüşmeyeceği yalnızca eşdeğer olabileceğidir. Bu noktada kullanılan çeviri stratejisiyle iki farklı dil ve kültür arasında eşdeğerlik yakalanmıştır.

Yukarıda sunulan örneklerden de anlaşılacağı üzere, Toury'nin kavramsallaştırdığı Metinsel-Dilsel Normlar bağlamında Bedrettin Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi çözümlenmiştir. Değerlendirmeler neticesinde, normların önceliği ve gerekliliği kabul edildikten sonra metin içinde çıkan sorunlara göre yaratıcı çözümler üretildiği anlaşılmaktadır. Bunlar, norm çatışmasına neden olacak bölümlerin çevrilmemesi, açıklayıcı eklemelerin yapılması, erek dil normlarına göre metin düzeninde, yazım kurallarında, sözcük seçimlerinde değişikliğe gidilmesi, çeşitli çeviri stratejilerinin kullanılması şeklinde sıralanabilir. Nitekim çeviri, erek okur kitlesine göre şekillenmiştir. Metinsel-Dilsel Normlar kapsamında çevirinin “kabul edilebilirlik” kutbuna yakın olduğu belirtilebilir.

Sonuç

Diller ve kültürlerarası farklılıklar, birbirine eş çevirilerin hiçbir zaman mümkün olmayacağı kanısını destekler niteliktedir. Bu durum, çevirilerin ancak birbirlerine eşdeğerde olabileceğini sergiler mahiyettedir. İncelenen çeviri, Gideon Toury'nin ileri sürdüğü erek odaklı çeviribilim kuramının öngördüğü normlar ışığında çözümlenmiştir. İlgili kuramın öne sürdüğü “öncül normlar”, “süreç öncesi normlar” ve “çeviri süreci normları” bağlamında somut örnekler verilerek çevirinin “yeterlilik” kutbuna mı yoksa “kabul edilebilirlik” kutbuna mı daha yakın olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Çevirmen davranışları bağlamında genel bir değerlendirme yapılacak olursa, Bedrettin Tuncel'in erek odaklı yaklaşıma bağlı kaldığı iddia edilebilir. Tuncel, Türk okur kitlesini dikkate alarak Molière'in *Le Misanthrope* adlı eserini, *İnsandan Kaçan* başlığıyla çevirmiştir. Buna karşın kaynak eserin yazım üslubu korunmuş, manzum eser, manzum türde çevrilmiştir. Kaynak metin ve erek metin arasında bir denge kurulmuş; biçim açısından ve matrix normlar kapsamında “yeterli”; diliçi kullanım ve metinsel-dilsel normlar kapsamında ise “kabul edilebilir” bir çeviri ürünü ortaya konmuştur. Belirli bir çeviri politikası benimsenerek çevirinin gerçekleştirilmesi erek kültür normlarının dikkate alındığının kanıtıdır. Metnin ait olduğu dönemin çeviri normları da dikkate alındığında çeviri metnin “kabul edilebilir” olduğu kanısı desteklenmektedir. Bu bağlamda Tuncel'in *İnsandan Kaçan* başlıklı çevirisi hem “yeterli” hem de “kabul edilebilir” bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Bedrettin Tuncel ile Ali Süha Delilbaşı'nın *İnsandan Kaçan* ve *Adamcıl* başlıklı çevirileri birbirleriyle karşılaştırmalı çerçevede incelenebilir. Bu çalışmanın, ilgili alanda araştırma yürütecek kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Delilbaşı, A. S. (1941). *Adamcıl*. Maarif Matbaası.
- Göktürk, A. (1994). *Çeviri: Dillerin Dili*. Yapı Kredi Yayınları.
- Göktürk, A. (2002). *Sözün Ötesi*. Yapı Kredi Yayınları.
- Guidère, M. (2008). *Introduction à la Traductologie. Penser la traduction: hier, aujourd'hui, demain*. Bruxelles: De Boeck.
- Gürçağlar, Ş. T. (2011). *Çevirinin ABC'si*. Say Yayınları.
- Kabacalı, A. (1995). *Bedrettin Tuncel'e Mektuplar*. Yapı Kredi Yayınları.
- Karadağ, A. B., & Bozkurt, E. (2014). II. Meşrutiyet'ten Harf Devrimi'ne Kadar Osmanlıcaya Yapılan Roman Çevirilerinin Süreç Öncesi Normlar Bağlamında İrdelenmesi. *Humanitas*, 85-104.
- Karadağ, A. B., & Kurt Williams, Ç. (2015). Reformlar Çağında Türkiye'de Molière'in Yeniden Yazımı (19. Yüzyılın İkinci Yarısı). *Humanitas*, 127-136.
- Karadağ, A. B., & Tellioglu, B. (2015). Çeviribilimde Yeni Evrenselcilik: Meslek Etiğinin Yükselişi. *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*, 90-100.

Molière, J. B. (2008). *Le Misanthrope*. Mitos Boyut.

Munday, J. (2001). *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. Routledge, London New York.

Öner, I. B. (2001). *Çeviri Kuramlarını Düşünürken....* İstanbul: Sel Yayıncılık.

Öner, I. B. (2001). *Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam: John Benjamins.

Tuncel, B. (1976). Devlet Eliyle Tiyatro Öğretim ve Eğitimi. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 7.

Tuncel, B. (1976). *İnsandan Kaçan*. Kalite Basımevi.

Tuncel, B. (2013). *İnsandan Kaçan*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Venuti, L. (1998). *Strategies of Translation*. Routledge Encyclopedia of Translation Studies Ed. Mona Baker.

Yalçın, P. (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*. Ankara: Grafiker Yayınları.